

FIȘA DISCIPLINEI

Știința religiilor în antichitatea clasică și târzie

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea "Babeș-Bolyai"
1.2. Facultatea	Facultatea de Litere
1.3. Departamentul	Limbi și Literaturi Clasice
1.4. Domeniul de studii	Limbă și literatură
1.5. Ciclul de studii	Nivel licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Filologie clasică / licențiat în filologie
1.7. Forma de învățământ	Cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Știința religiilor în antichitatea clasică și târzie				Codul disciplinei		LLV3028				
2.2. Titularul activităților de curs				Lect. dr. Bogdan Neagota								
2.3. Titularul activităților de seminar / curs practic				Lect. dr. Bogdan Neagota								
2.4. Anul de studiu		I	2.5. Semestrul		2	2.6. Tipul de evaluare		VP	2.7. Regimul disciplinei		Conținut	DC
											Obligativitate	Facult.

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	0	3.3. seminar / curs practic	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	0	3.6 seminar / curs practic	2
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					10
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					10
Pregătire seminare/ cursuri practice / laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					18
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități					-
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				42	
3.8. Total ore pe semestru				70	
3.9. Numărul de credite				3	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

Data avizării în Decanat
Numele și semnătura decanului

4.1. de curriculum	-
4.2. de competențe	-

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală de curs/ laborator multimedia, sistem de amplificare audio, fotocopii, materiale pe suport electronic, proiector, fotocopiator.
5.2. de desfășurare a seminarului/ cursului practic	sală de curs/seminar/c.p.

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale/esențiale	C1 Utilizarea adecvată a conceptelor în studiul științei istoriei religiilor, a principalelor orientări metodologice în abordarea fenomenului religios din perspectivă istorică și critică. C2 Comunicarea eficientă, scrisă și orală, în limba română; interpretarea de texte cu motiv și temă religioasă din limbile clasice, greacă și latină. C3 Descrierea vocabularului și schițarea orizontului religios al antichității clasice și tardoantice greco-romane.
Competențe transversale	CT1 Utilizarea componentelor domeniului limbă și literatură în deplină concordanță cu etica profesională.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cursul vizează circumscrierea rădăcinilor intelectuale antice ale istoriei comparate a religiilor & științei religiilor (curente culturale și autori), în contextele culturale în care acestea au fost active. Sursele utilizate sunt literare și filosofico-religioase. Metodologia se axează pe o abordare istorică și critică.
7.2 Obiectivele specifice	Tematica acestui curs este utilă studiilor socio-umane, fiind un instrument auxiliar important în asimilarea unor date culturale de bază, din perspectiva metodologiilor actuale. Studiul fenomenului religios, din perspectiva genezei unei discipline moderne (istoria comparată a religiilor), este util abordării istoriei culturale europene și are un rol modelator în asumarea memoriei culturale specifice acestui spațiu.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Critica teologiei tradiționale / Critica mitului	metoda expositivă, dialogul	

2. Cosmogonia și teogonia orfică	Id.	
3. Teologia rațională	Id.	
4. Cosmologie și metafizică	Id.	
5. Religia civică sau publică	Id.	
6. Religia privată sau personală – paradigma orfică și pitagorică	Id.	
7. Critica mitului – repertoriul mitologico-legendar din perioada elenistică	Id.	
8. Herodot. Descriere etnografică și teorie istorico-religioasă	Id.	
9. Tematizarea religiei la Varro	Id.	
10. Lucretius și paradigma epicureică a religiei	Id.	
11. Concepția ciceroniană asupra religiei	Id.	
12. Descrierea sistemului religios greco-roman la Dionysius din Halicarnassus	Id.	
13. Titus Livius și religiile Italiei arhaice	Id.	
14. Seneca: teoria stoică asupra sacrului	Id.	

Bibliografie generală

M. Beard, S. Price, J. North, *Religions of Rome*. Vol. 1 (*A History*) and II (*A Sourcebook*), Cambridge University Press, 1998.

D. Babut, *La religion des philosophes grecs*, Paris, 1974.

E. Des Places, *Platon et la langue des Mystères*, Annuaire de la Fac. de Lettres et Sciences hum. d'Aix en Provence, 38, 1964, pp. 9-23.

C. J. De Vogel, *What was God for Plato?* În: *Philosophia* 1970, pp. 210-242.

P. Boyancé, *Le culte des Muses chez les philosophes grecs*, Paris, 1937.

A. J. Festugière, *Personal Religion among the Greeks*, Berkeley, 1954.

H. S. Versnel, *Ter Unus. Isis, Dionysos, Hermes. Three Studies in Henotheism*, Brill, Leiden, 1990.

Fabio Mora, „Verso una tipologia delle religioni classiche”. În: *Kernos* 13 (2000), pp. 9-33.

Maria Grazia Lancellotti, „Les religions du monde ancien: entre typologie et histoire. À propos d'un article récent”. În: *Kernos*, 16 (2003), pp. 225-246.

8.2 Seminar	Metode de predare	Observații

1. Critica teologiei tradiționale / Critica mitului Texte Hesiod. <i>Theogonia</i> 116-210; 453-506; Presocraticii. Analiză, comentariu de fragmente din: Anaxagoras, fr. 12 H. Diels-W. Kranz; Simpl. Com. <i>Phys.</i> Arist., 164, 24 Xenofan, H. Diels-W. Kranz, 11-12, 14, 23, 24-26, 34. Heraclit, H. Diels-W. Kranz, 5, 15, 119 Sofiștii. Protagoras, în Sextus Emp., <i>Pyrrhonism</i>, I, 216 în: H. Diels-W. Kranz, fr. A 14; Diog. Laertios, <i>Viețile și doctrinele filos.</i> IX, 51-52, în H. Diels-W. Kranz, A1 și B4 Tragediografi. Critias, <i>Sisyphus</i> (Sext. Emp, Adv. Math., IX, 403-404); Euripide, <i>Troienele</i>, 969-990; <i>Hippolit</i>, 1-8; 1325-1341; 1416-1438; <i>Ion</i>, 433-451 Exegeți. Theagenes din Region și Hecateu – metoda exegezei mitului bazată pe alegorie 2. Cosmogonia și teogonia orfică Texte Appolonios din Rhodos, <i>Argonauticele</i>, I, 494-511; Platon, <i>Timaos</i>, 40 d Aristofan, <i>Păsările</i>, 688-702 3. Teologia rațională Texte Platon, <i>Legile</i> IV, 716 c; V, 738 b-d; X, 909 d – 910 d și <i>Timaos</i>, 29 d – 30 c; 71 d – 72 c	discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text, interpretare	
4. Cosmologie și Metafizică Aristotel, <i>Fizica</i>, 258 b 10 – 259 a 13; <i>Metafizica</i> 1072 b 25-31. 5. Religia civică sau publică – Dreptatea / Justiția și zeii Texte Hesiod, <i>Munci și zile</i> 220 – 262, Eschil, <i>Agamemnon</i> 750-781; Sofocle, <i>Antigona</i> 449-470	discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text, interpretare	
6. Religia privată sau personală (familia și devoțiunea personală) / paradigma orfică și pitagorică Texte Aristotel, <i>Constituția ateniană</i>, 55.2; <i>Fratriile</i> – IG² II 1237; SIG³ 921; LGS 17; Antifon, <i>Discursuri</i>, I, 14-20; Euripide, <i>Hippolit</i>, 948-954, Aristofan, <i>Broaștele</i>, 1030-1036; Diogenes Laertios, <i>Viețile și doctrinele filos.</i>, VIII, 22-24; 33. - „misticul” la Platon, <i>Banchetul</i>, 201 e – 212 c 7. Concepția asupra vieții de dincolo	discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text,	

Texte Homer, <i>Iliada</i>, XXIV 707-745; 776-804; <i>Odissea</i>, XI 21-50; 139-149; Concepția orfică – Pindar, <i>Olimpicele II</i>, 63-88 Descrierea Hadesului: Pausanias, <i>Călătorie în Grecia X</i>, 28-31; Platon, <i>Fedon</i> 113 d-114 c; Epitafurile: Simonides, în: <i>Anthol. Palatina</i> VII, 253 (fr. 118 Diehl); <i>Anthol. Palatina</i> VII, 251 (fr. 121 Diehl) și <i>IG XII 5.310 Paros</i>, din sec. II î. Chr.	interpretare	
8. Herodot. Descriere etnografică și teorie istorico-religioasă - religiile persană, babiloniană, scitică; aspecte fenomenologice ale religiei: identificarea divinităților, rituri (sacrificii, divinație, practici funerare), soteriologie; metodologii etnologico-istorico-religioase (difuzionism – categorie interpretativă, etnografie speculativă, concepția funcționalistă asupra divinității, teoria originii egiptene a religiei grecești). Texte http://mercure.fltr.ucl.ac.be/Hodoi/concordances/intro.htm#Herodote Studii Fabio Mora, <i>Religione e religioni nelle Storie di Erodoto</i>, Editoriale Jaca Book, Milano, 1986. 9. Tematizarea religiei la Varro Texte M. T. Varro, <i>Antiquitates rerum humanarum et divinarum</i>. http://www.forumromanum.org/literature/antiquitates.html Marco Terenzio Varrone, <i>Opere</i>. A cura di Antonio Traglia, UTET (Unione Tipografico-Editrice Torinese), Torino, 1974. Studii Jörg Rüpke, „Historicizing Religion: Varro’s Antiquitates and History of Religion in the Late Roman Republic”. În: <i>History of Religions</i>, Vol. 53, No. 3 (February 2014), pp. 246-268. Peter Van Nuffelen, „Varro’s Divine Antiquities: Roman Religion as an Image of Truth”. În: <i>Classical Philology</i>, Vol. 105, No. 2 (April 2010), pp. 162-188. Pierre Boyancé, „Sur la théologie de Varron”. În: <i>Etudes sur la religion romaine</i>. École Française de Rome, Rome, 1972, pp. 253-282. Lucienne Deschamps, „Varron et le sacré”. În: <i>Bulletin de l'Association Guillaume Budé</i>, n°3, octobre 1990. pp. 289-296.	discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text, interpretare	

10. Lucretius și paradigma epicureică a religiei - Paradigma filosofului-profet (Epicur): I, 62-79 (elogiul lui Epicur), 80-101 (sacrificiul Ifigeniei și critica epicureică a religiei), 102-135 (eliberarea de frică prin raționalitatea filosofică); III, 1-94 (elogiul lui Epicur); V, 1-55 (apoteoza lui Epicur); VI, 1-95 (elogiul lui Epicur). I, 635-705 (critica lui Heraclit), 705-829 (critica lui Thales, Anaximenes și Empedocles), 830-920 (critica lui Anaxagoras). - Etapele cosmogoniei și ale antro-sociogoniei: V, 431-1241 (pământul, soarele, luna; plantele, animalele și monștrii; oamenii asociați și vânzători; umanizarea, descoperirea focului, aurul și războaiele; geneza religiei), 1242-1425 (imposibilitatea fericirii umane prin civilizație). - Antropologie epicureică: II, 95-230 (structura sufletului = <i>anima</i> și <i>animus</i>, principiul vital și cel rațional, materialitatea sufletului), 282-336 (mișcările raționale ale sufletului, temperamentele, moravurile), 425-675 (perisabilitatea sufletului), 929-1021 (absența postexistenței). Texte http://bcs.fltr.ucl.ac.be/LUCR/I.html http://www.edurete.org/pd/sele_art.asp?idp=220&ida=3566 Studii Ginetta De Trane, <i>La polemica di Lucrezio contro le religiones. Tantum religio potuit suadere malorum</i>. Pensa MultiMedia Editore, Lecce, 2015, pp. 17-44 (epicureismul la Roma), 45-94 (cărțile I-II), 95-130 (cărțile III-IV), 131-166 (cărțile V-VI). Tibor Goossens, <i>Lucretius and Religion</i>, Utrecht University, 2005. Juraj Franek, „Lucretius and the Modern Interdisciplinary Critique of Religion”. În: <i>Graeco-Latina Brunensia</i> 16 (1). 2011, pp. 15-28 John Colman, „Lucretius on Religion”. În: <i>Perspectives on Political Science</i> 38 (4), October 2009, pp. 228-239.	discuții, analize de text, interpretare	
11. Concepția ciceroniană asupra religiei - teoria asupra sacralului / divinului în <i>De natura Deorum</i> - interpretarea stoică a tehnicilor divinatorii în <i>De divinatione</i> Texte http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/intro.htm Studii Pierre Boyancé, „La religion astrale de Platon à Cicéron”. În: <i>Revue des Études Grecques</i>, tome 65, fascicule 306-308, Juillet-décembre 1952. pp. 312-350. Robert Schilling, „Cicerone. Il pensiero teologico”. În: Y. Bonnefoy (ed.), <i>Dizionario delle mitologie e delle religioni</i>, trad. it. Rizzoli, Milano 1989, vol. I, pp. 265-268. Silvia Jannaccone, „Divinazione e culto ufficiale nel pensiero di Cicerone”. În: <i>Latomus</i>, T. 14, Fasc. 1 (Janvier-Mars 1955), pp. 116-119.	discuții, analize de text, interpretare	

Ben Mansour Abd El Hadi, „Aspects de la religion de Cicéron”. În: <i>Bulletin de l'Association Guillaume Budé</i>, n°3, octobre 1970. pp. 359-373. 12. Descrierea sistemului religios greco-roman la Dionysius din Halicarnassus - divinitățile grecești și romane, lexicul religios, cultură greco-romană și alteritate lingvistică, protoistoria preromană și greacă a Italiei, metodologie istorico-religioasă. Texte <i>Antichitățile romane (Romaikè arhaiologhìa) / Ρωμαϊκῆς αρχαιολογίας λογος πρωτος</i> http://mercure.fltr.ucl.ac.be/Hodoi/concordances/intro.htm#Denys_hal http://remacle.org/bloodwolf/historiens/denys/index.htm Studii Fabio Mora, <i>Il Pensiero storico-religioso antico. Autori greci e Roma: I, Dionigi d'Alicarnasso</i>, Roma, 1995. Jacques Poucet, „Denys d'Halicarnasse et Varron. Le cas des voyages d'Énée”. În: <i>Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité</i>, tome 101, n°1. 1989. pp. 63-95.	discuții, analize de text, interpretare	
13. Titus Livius și religiile Italiei arhaice - descriere etnografico-istorică și radiografie istorico-religioasă Texte URL: http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/intro.htm#tit Studii Bernard Mineo, „Légende et histoire dans le Livre I de Tite-Live”. În: <i>Dialogues d'histoire ancienne. Supplément</i> n°4-2, 2010. Jeux et enjeux de la mise en forme de l'histoire. Recherches sur le genre historique en Grèce et à Rome, pp. 495-508. Salamon Gérard, „Autour de la mort de Romulus (à partir du texte de Tite-Live, 1.15.6–16)”. În: <i>Dialogues d'histoire ancienne. Supplément</i> n°4-2, 2010. Jeux et enjeux de la mise en forme de l'histoire. Recherches sur le genre historique en Grèce et à Rome. pp. 509-524. Charles Guittard, „Tite-Live, Accius et le rituel de la <i>deuotio</i>”. În: <i>Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres</i>, 128e année, N. 4, 1984. pp. 581-600. Bernard Mineo, „Tite-Live et la politique apollinienne d'Auguste”. În: <i>Dialogues d'histoire ancienne. Supplément</i> n°8, 2013. Discours politique et Histoire dans l'Antiquité. pp. 39-64. 14. Seneca: teoria stoică asupra sacrului Texte <i>De Providentia. De Beneficiis. Epistulae morales ad Lucilium. Naturales quaestiones</i> URL: http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/intro.htm#sen	discuții, analize de text, interpretare discuții, analize de text, interpretare	

Studia

Robert Turcan, *Sénèque et les religions orientales*, Latomus, Bruxelles, 1967.

Cécile Merckel, *Seneca theologus. La religion d'un philosophe*. Thèse de doctorat, Université de Strasbourg, 2012.

Anne Logeay, „Pourquoi former des communautés religieuses? Sénèque: quelques réponses du stoïcisme impérial”. În: Nicole Belayche and Simon C. Mimouni (eds), *Les communautés religieuses dans le monde gréco-romain. Essais de définition*. Bibliothèque de l'Ecole des Hautes Etudes, Sciences Religieuses 117. Turnhout: Brepols Publishers, 2003, pp. 29-47.

J. Pià Comella, *Une piété de la raison, philosophie et religion dans le stoïcisme impérial. Des Lettres à Lucilius de Sénèque aux Pensées de Marc-Aurèle*. Turnhout: Brepols Publishers, 2014.

Giuseppe Scarpat, *Il pensiero religioso di Seneca e l'ambiente ebraico e cristiano*, Editore Paideia, 1983.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- tematica este elaborată pe baza bibliografiei internaționale în domeniul predării;
- conținutul predării dezvoltă abilitățile și deprinderile necesare studenților pentru specificul muncii de studiu și cercetare academică în condițiile internaționalizării învățământului universitar
- conținutul predării acoperă principalele aspecte practice în care se poate presupune că studenții vor folosi cunoștințele de cultură în viitoarea lor muncă de cercetare.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs + Seminar	Prezența și participarea activă la curs îndeplinirea corectă și la timp a sarcinilor de lucru însușirea elementelor de specialitate	Un referat și participări active la seminare (se notează de la 1 la 10)	100%
	Criterii care vizează aspecte atitudinale: conștiinciozitatea, motivația, observarea studiului individual		
10.6 Standard minim de performanță			

Studentii vor ști să

- recunoască elementele culturale specifice culturii indiene
- recunoască importanța ei în context universal
- redacteze texte academice (articol, eseu, raport de cercetare); prezentarea orală (seminar, dezbateri)
- comunice în mediul academic prin intermediul proiectelor individuale și de grup.

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă

Data completării:
19.02.2025

Numele și semnătura titularului de

curs/seminar

Data avizării în Departament:
25.02.2025

Numele și semnătura directorului de departament

Data avizării în Decanat
Numele și semnătura decanului